

УДК 159.923

DOI <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2025-1-6>

ТЕМНА ТРІАДА: ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ТА ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Горська Галина Олександрівна,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології і соціальної роботи
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID ID: 0000-0002-8686-8223

Гайдуков Ігор Валентинович,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри психології та соціальної роботи
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID ID: 0009-0001-8103-5728

Статтю присвячено аналізу психологічного змісту конструкту Темної тріади та засобів її діагностики. В українській психології дослідження рис особистості, об'єднаних у Темну тріаду, лише починається, тому потребує як уточнення її теоретичної сутності, так і розроблення релевантних діагностичних методик.

На основі огляду сучасних наукових джерел розкрито різні теоретичні підходи та визначення складників Темної тріади: нарцисизму, психопатії, макіавеллізму. Виокремлено специфічні характеристики та поведінкові прояви нарцисизму (самозакоханість, ставлення до себе як до особливої, унікальної людини, яка потребує постійного схвалення), психопатії (жорстокість, безжалісність у ставленні до інших, безсердечність, егоїзм, нестриманість, асоціальна поведінка), макіавеллізму (прагнення до цинічної маніпуляції і зневага до інших, відсутність емпатії, концентрація на власних інтересах, брехливість).

Представлено зміст і структуру психодіагностичних засобів для виявлення поведінкових патернів неклінічного нарцисизму (Narcissistic Personality Inventory – NPI та NPI-16), неклінічної психопатії (Psychopathy Checklist-Revised – PCL та Self Report Psychopathy – SRP) та макіавеллізму (Machiavellianism Scale – MACH IV), яких об'єднує спосіб отримання діагностичних даних на основі фіксації суб'єктивних позицій обстежуваних. Зазначено, що доволі перспективним напрямом виявлення рівня інтенсивності проявів рис Темної тріади є комплексні опитувальники, що містять релевантні шкали, відповідають психометричним вимогам валідності й дають змогу отримати цілісну картину профілю особистості (Dirty Dozen – DD та Short Dark Triad SD3).

Зазначені діагностичні засоби не задовольняють потреб практики виявлення осіб з ознаками рис Темної тріади, що вимагає подальших теоретико-емпіричних розвідок з урахуванням умов соціокультурного середовища України.

Ключові слова: темна тріада, нарцисизм, психопатія, макіавеллізм, особистісні опитувальники.

Horska Halina, Haidukov Ihor. The Dark triad: problems of conceptualization and empirical research

The article is devoted to the analysis of the psychological content of the Dark Triad construct and the means of its diagnosis. In Ukrainian psychology, the study of personality traits combined into the Dark triad is just beginning, therefore, it requires both clarification of its theoretical essence and the development of relevant diagnostic methods.

Based on a review of modern scientific sources, various theoretical approaches and definitions of the components of the Dark triad are revealed: narcissism, psychopathy, Machiavellianism. Are highlighted specific characteristics and behavioral manifestations of narcissism (self-importance, treating oneself as a special, unique person who needs constant approval); psychopathy (cruelty, ruthlessness in dealing with others, heartlessness, selfishness, intemperance, antisocial behavior); Machiavellianism (a desire for cynical manipulation and contempt for others, lack of empathy, focus on one's own interests, deceitfulness).

Are presented the content and structure of psychodiagnostic tools for identifying behavioral patterns of non-clinical narcissism (Narcissistic Personality Inventory – NPI та NPI-16), non-clinical psychopathy (Psychopathy

Checklist-Revised – PCL ma Self Report Psychopathy – SRP), and Machiavellianism (Machiavellianism Scale – MACH IV), which are united by a method of obtaining diagnostic data based on recording the subjective positions of the respondents. It is noted that a rather promising direction for identifying the level of intensity of manifestations of the Dark triad traits is comprehensive questionnaires that contain relevant scales, meet psychometric validity requirements and allow obtaining a holistic picture of the personality profile (Dirty Dozen – DD and Short Dark Triad SD3).

These diagnostic tools do not meet the needs of the practice of identifying individuals with signs of the Dark triad, which requires further theoretical and empirical research taking into account the conditions of the socio-cultural environment of Ukraine.

Key words: the Dark triad, narcissism, psychopathy, Machiavellianism, personality questionnaires.

Вступ

Вивчення Темної тріади (макіавеллізму, субклінічного нарцисизму та субклінічної психопатії) в українському науковому дискурсі набуває дедалі більшої популярності, оскільки ці риси особистості відіграють важливу роль у соціальних, організаційних та міжособистісних контекстах. В умовах сучасних економічних і політичних трансформацій дослідження проявів Темної тріади в українському суспільстві є вкрай актуальним, оскільки вони безпосередньо впливають на особливості міжособистісної взаємодії, організаційну культуру, політичні процеси та навіть тенденції до міграції. Попри значний обсяг міжнародних досліджень у цій галузі, українська наукова спільнота лише починає систематично вивчати феномен Темної тріади.

Тематичні дослідження рис Темної тріади почалися в кінці ХХ ст., коли Дж. МакХоскі виявив тісний і стійкий зв'язок у диспозиційній структурі особистості трьох негативних характеристик: нарцисизму, психопатії та макіавеллізму. Сам конструкт «Темна тріада» введено у науковий обіг у 2002 р. завдяки роботам Д. Полхуса і К. Уільямса [8]. Їхні ідеї набули свого розвитку в публікаціях Дж. Беккера, Е. О'Бойла, Г. Д. Вебстера, Д. Н. Джонса, П. К. Джоносона, С. Річардсона, Ш. Яковіц та ін. [7]. Українські здобутки в галузі вивчення темної тріади представлено напрацюваннями І. М. Зварича, М. Р. Клименко, І. С. Кривенко, І. В. Новицької, Н. І. Пилат, О. П. Саннікової, О. М. Сенік, Я. В. Чаплака, Г. В. Чуйко [1; 2].

Матеріали і метод

У процесі підготовки статті використано теоретичні методи дослідження: логіко-семантичний аналіз змісту концепту Темної тріади, порівняння та узагальнення наукових підходів до вивчення особистісних рис. Методологічною основою стали положення теорії рис (Г. Олпорт, Р. Б. Кеттелл, Г. Ю. Айзенк, В. Т. Норман, Л. Р. Голдберг), ідеї цілісності структури особистості (М. Гайдеггер, А. Адлер, В. Келер, Ф. Перлз, А. Кестлер, Г. Балл, Є. В. Гейко, О. І. Власова). Джерельну базу дослідження становлять публікації науковців-психологів (клінічних психологів), чий напрацювання протягом останніх двадцяти років дали змогу накопичити значну кількість теоретичних матеріалів щодо ознак Темної тріади й розробити надійні інструменти її верифікації та вимірювання.

Результати

Дослідження особистісних особливостей, що входять до конструкта Темної тріади (нарцисизм, макіавеллізм, психопатія), яка асоціюється з недобрим і зневажливим підходом до інших та акцентом на забезпеченні особистої вигоди, а не на благополуччі інших [7; 8], вимагає надійного й валідного діагностичного інструментарію. Однак у сучасній психологічній науці залишається низка невирішених питань, що стосуються точності та валідності вимірювання цих характеристик, їх диференціації і коректної інтерпретації отриманих результатів.

Перш ніж перейти до аналізу діагностичних методик, варто визначитися із самим предметом дослідження, який становить єдність, цілісну структуру трьох взаємопов'язаних компонентів, кожний з яких вимагає окремого розгляду.

1. Нарцисизм. У кінці ХІХ ст. Г. Х. Елліс та П. Некке, досліджуючи статеві девіації, виокремили нарцисизм як психологічне явище, що виявляється в закоханості в себе. З. Фрейд уважав,

що нарцисизм є звичайним компонентом психіки людини – проявом «его-лібідо», спрямованого на створення ідеального Я-образу. Тривалий період вивчення нарцисизму здійснювалося з позиції психоаналітичної теорії, у межах якої предметом терапій були клінічні прояви «нарцисичного неврозу».

Сучасне визначення клінічного нарцисичного розладу особистості, затверджене Американською психіатричною асоціацією у п'ятому виданні Діагностичного й статистичного посібника (DSM-V) 2013 р., описує «надзвичайно величну» особистість, яка вважає себе особливою або унікальною, що має право на похвалу та очікує її, має власні фантазії про свої безмежні досягнення й потребує постійного схвалення.

Важливо враховувати, як нарцисизм пов'язаний з іншими особистісними змінними, оскільки йому притаманна харизма лідера, і це дає змогу визначити вплив на людей у різних ситуаціях і контекстах. Наприклад, нарцисизм асоціюється з позитивними результатами діяльності, як-от добробут, кількість і розмір прибутків компанії. Водночас нарцисизм продемонстрував позитивний зв'язок з такими явищами, як невдале ухвалення рішень, непередбачувані наслідки вчинків, завищена самооцінка академічних здібностей, і присвоєння собі заслугу за роботу інших, що підкреслює згубний вплив цієї риси на процеси взаємодії.

2. Психопатія. У 1941 році Харві Клеклі виклав свої думки про психопатію в книзі «Маска здорового глузду». Він зобразив психопатів як людей, що нормально функціонують та які при детальному розгляді виявляють характеристики, що призводять до заподіяння шкоди іншим. Ці риси містили нездатність будувати міцні стосунки та емоційну прихильність загалом, відсутність турботи чи уваги до інших, ранню делінквентну та антисоціальну поведінку, розгальмованість та розбещеність, безвідповідальність.

Зокрема, Клеклі виокремив 16 характеристик, пов'язаних з психопатією, і диференціював їх за трьома сферами: міжособистісною (грандіозність, маніпулятивність, домінування), афективною (поверхневі емоції, нездатність встановлювати й підтримувати стосунки, черствість) і поведінковою (імпульсивність, схильність до ризику, відволікання уваги).

Незважаючи на значну кількість досліджень, які сприяють більш стандартизованому розумінню психопатії, у її визначенні як загального патологічного синдрому залишаються розбіжності, що свідчить про відсутність остаточної думки щодо змістового наповнення феномену психопатії. Стандартизовані скринінгові інструменти, як-от Опитувальник психопатії (переглянутий) або PCLR [5], допомогли розробити більш досконалу концепцію психопатії як особистісного конструкту завдяки загальному визнанню серед дослідників та клініцистів. Це дало змогу краще зрозуміти конфігурацію психопатії та схарактеризувати її компоненти.

Той факт, що психопатія пов'язана як з негативними, так і з позитивними наслідками, вказує на те, що цю рису можна вважати адаптивною в деяких аспектах. Наприклад, такі психопатичні елементи, як харизма і впевненість (зворотний бік маніпуляцій і грандіозності), або швидке й раціональне ухвалення рішень (на кшталт імпульсивних і бездушних рис) можуть вважатися адаптивними в корпоративному світі. Хоча в літературі висловлювали припущення про адаптивні характеристики, певна кількість досліджень підтверджує, що вони приносять користь іншим, а для осіб, які демонструють психопатичні риси, як правило, мають довгострокові негативні наслідки.

3. Макіавеллізм. Концепція макіавеллізму походить від імені італійського політичного радника XVI століття Нікколо Макіавеллі, який у своїй книзі «Державець» (1532 р.) сповідував підхід, що полягає у використанні переваг інших як методу контролю над ними. По суті, Макіавеллі припускав, що ефективний лідер повинен розглядати й використовувати будь-яку тактику, яка допоможе досягти сприятливого результату, включно з брехнею, обманом і будь-якими іншими маніпулятивними стратегіями [6]. Це призвело до того, що мета виправдовує засоби, а маніпуляції стали ключовою тактикою в досягненні мети.

Як психологічний конструкт, макіавеллізм уперше досліджено як рису особистості Р. Крісті та Ф. Гейсом у 1970 році. Вони виклали свою концепцію психологічної риси, яка характерна для широких верств населення, а не лише для лідерів, крім того, є не просто описом психопатології, а дескриптором ставлення, підходу та сприйняття.

У своїй книзі «Дослідження макіавеллізму» [4] вони описали п'ять основних рис, пов'язаних із цим симптомокомплексом: обман і маніпуляції, неетичний підхід, цинізм, відсутність емоційної уваги до інших і відсутність емпатії. Ці характеристики підкріплені індивідуальною потребою у владі та контролі, що спонукає до використання тактик, які виправдовують поведінку, пов'язану з макіавеллізмом.

Інші дослідники концептуалізують макіавеллізм як такий, що налічує чотири аспекти, включно зі скептичним ставленням до намірів інших, потребою в статусі та контролі, а також відсутності етичних міркувань. LeBreton та ін. У 2018 р. розробили список дескрипторів, що охоплює відсутність емпатії, неетичне ухвалення рішень, агентський драйв і низький рівень афекту. Спільним у дослідженні цієї теми є те, що вони описують людину експлуаторську, маніпулятивну, брехливу, безжальну, яка керується лише власними егоїстичними досягненнями [6].

За результатами емпіричних досліджень, ті, хто набрав високі бали за шкалами макіавеллізму, схильні вдаватися до маніпуляцій та обману, коли вважають за необхідне, і розглядати управління враженням як виправдане. Такі особи також схильні використовувати більше негативних (наприклад, благання і залякування), ніж позитивних тактик (наприклад, надмірне підкреслення своїх здібностей, самореклама тощо), вдаючись до обману, особливо під час співбесіди.

Досі йшлося про риси Темної тріади переважно з клінічного боку і як про окремі конструкти, відповідно до позицій різних науковців. Однак останніми роками проведено дослідження, у яких риси Темної тріади розглядаються в сукупності; доволі продуктивним виявився підхід, спрямований на вивчення всіх трьох рис одночасно, а також із субклінічного боку. З огляду на те, що Темна тріада була задумана як субклінічна композиція [8], важливо окреслити відмінності між клінічними проявами рис Темної тріади і її субклінічним аналогом.

Хоча клінічні ознаки нарцисизму схожі із субклінічними ознаками, вони зазвичай відрізняються тим, що останні виявляються в більш широкому діапазоні нормального розподілу за кількісним показником, ця риса має нижчий рівень інтенсивності та може розглядатися не як порушення, а як невід'ємна частина позитивного ставлення людини до себе.

Як й у випадку з нарцисизмом, відмінності між клінічною та субклінічною психопатією підкреслюють різницю в масштабах, а не в характеристиках. Крім того, субклінічні визначення не вимагають певного рівня або межі для виокремлення психопатичних рис на додаток до проблем з маркуванням людини як «психопата», що робить ще більш важливим розрізнення клінічних і субклінічних визначень Темної тріади. З погляду поширеності базова частота психопатії в клінічній або судово-медичній популяції, як відомо, становить близько 1% [5]. І навпаки, частота субклінічної психопатії коливається в межах 5–15%, що вказує на те, що субклінічна психопатія є більш поширеною.

Дедалі більша кількість досліджень у цій галузі ілюструє всеохопну орієнтацію та інтерес учених до розуміння поведінкових проявів рис Темної тріади. Предметом активних наукових пошуків останнім часом став зв'язок характеристик Темної тріади з успіхом у професійній діяльності, кар'єрним зростанням, здатністю до соціальної адаптації, ступенем привабливості в міжособистісних стосунках тощо.

Теоретичні уявлення щодо природи та специфіки функціонування й зв'язку між компонентами Темної тріади вимагають підтвердження емпіричними даними, для фіксації яких розроблено низку опитувальників. Їх будова виразно відображає два напрями досліджень, які умовно можна виокремити як «структурний» і «цілісний». Відповідно до структурного підходу, роз-

роблено методики, призначені для вимірювання окремих рис тріади, між показниками яких обраховуються кореляції, статистичні залежності. Цілісний підхід представлений методиками, за допомогою яких три риси вимірюються комплексно (разом, як єдиний конструкт) або за окремими шкалами, результати обрахунку яких свідчать про наявні рівневі зв'язки між ними.

Сучасний арсенал психодіагностичного інструментарію представлений методиками, кількість яких поки що є незначною.

Вимірювання нарцисизму. Оскільки нарцисизм має клінічну основу, вимірювання, як правило, зосереджуються на клінічному обстеженні. Щоб ліквідувати прогалину у вимірюванні субклінічного нарцисизму, Р. Раскін і К. Холл у 1979 р. розробили опитувальник нарцисичної особистості (Narcissistic Personality Inventory – NPI), який налічував 40 пунктів й охоплював 7 показників нарцисизму як властивості особистості: авторитет (8), самодостатність (6), панування (5), демонстративність (7), використання інших (5), марнославство (3), винятковість (6). Опитувальник мав хороші психометричні властивості, використання NPI зосереджувалося на загальній сумі балів, на відміну від показників окремих субшкал.

Пізніше Р. Раскіним і Х. Террі (1988 р.) розроблено скорочену шкалу NPI із 16 пунктів (NPI-16), яка продемонструвала адекватні психометричні властивості, незважаючи на те, що має менше аспектів, ніж попередня версія: винятковість, самозахоплення, владність, самовдосконалення.

Нещодавно здійснено українську адаптацію NPI-16, у якій на основі статистичної обробки матеріалів виключено два пункти, що, за твердженнями авторів адаптації, «не роблять значущого внеску в загальний показник нарцисизму». Тож українська версія скоротилася на два пункти й містить 14 пар тверджень (NPI-14) [2]. Надійність і вірогідність результатів перевірено й доведено.

Вимірювання психопатії. Для індивідуального вимірювання психопатії розроблено кілька інструментів оцінки.

Р. Хаер у 1980 р. спочатку розробив Контрольний список психопатії (PCL), а в 2006 р. створено його переглянута версію (Psychopathy Checklist-Revised – PCL-R). PCL-R – це шкала з 20 пунктів, яка використовується клініцистами для вимірювання двох аспектів психопатії: егоїстична, черства й безжальна поведінка, а також хронічна або довготривала антисоціальна поведінка.

Головним недоліком як PCL, так і PCL-R дослідники вважають їх «кримінальну» спрямованість й труднощі з узагальненням результатів. Пізніше на їх основі розроблено опитувальник для самооцінювання психопатії (Self Report Psychopathy – SRP III) [9]. Він містить 64 пункти, що об'єднують 4 підшкали: міжособистісна маніпуляція, безсердечність, хаотичний спосіб життя, антисоціальна поведінка. Після обробки кожної шкали підраховується інтегральний показник психопатії.

На дату написання цього матеріалу опубліковано оновлену версію у двох варіантах: повна (SRP-4) та скорочена (SRP-4SF), авторами якої є D. Paulhus, R. Hare та ін.

Вимірювання макіавеллізму. Р. Крісті та його команда в 1970 р. поставили собі за мету розробити засіб виміру макіавеллізму, який допоміг би відрізнити тих, хто демонструє вищий рівень цієї риси, від тих, хто менш маніпулятивний і брехливий за своєю природою. На основі свого дослідження Р. Крісті та Ф. Л. Гейз розробили шкалу MACH IV (Machiavellianism Scale), що налічує 20 пунктів, щоб визначити характеристики макіавеллізму [4]. Кожне твердження респондент має оцінити з позиції згоди / незгоди за 7-бальною шкалою. MACH IV вимірює чотири основні групи макіавеллістських характеристик: готовність експлуатувати інших або ставитися до них як до засобів для досягнення мети, короткострокова перспектива й обмежене визнання довгострокових наслідків, відсутність моралі та клінічних розладів.

Хоча більшість індивідуальних діагностичних інструментів Темної тріади є такими, що дають змогу виміряти супідрядні фактори кожної риси, необхідність проведення всіх трьох

окремих вимірів і неузгодженість кількісних показників за різними шкалами може ускладнити їх використання в «експресзастосуванні». Як правило, теоретичні моделі будови рис особистості втілено в релевантних діагностичних засобах, за допомогою яких виявляють складники-шкали, що відтворюють внутрішню структуру обстежуваного явища. Такими є широковідомі опитувальники 16 PF Р. Б. Кеттелла, опитувальники Г. Ю. Айзенка (MPI, EPI, EPQ), NEO PI-R П. Кости і Р. Маккрея тощо. Тому були створені комплексні опитувальники для одночасної оцінки усіх трьох показників Темної тріади.

Комплексне вимірювання показників Темної тріади. Два основні опитувальники, призначені спеціально для вивчення Темної тріади, – це «Брудна Дюжина» (DD Dirty Dozen), розроблена Jonason & Webster у 2010 р. та «Коротка Темна тріада» (SD3) [7].

Як випливає з назви, опитувальник DD містить 12 пунктів і досліджує всі три риси Темної тріади, використовуючи по чотири пункти для кожної. Через свою стислість DD критикують за те, що він не відображає повного спектра факторів рис, тим самим потенційно ігноруючи відповідні компоненти (наприклад, аспект імпульсивності при психопатії). Незважаючи на це, DD продемонстрував адекватні загальні психометричні властивості й продовжує широко використовуватися як короткий дослідницький інструмент.

Опитувальник Short Dark Triad – SD3 (Д. Джонс, Д. Полхус, 2013 р.) налічує 27 пунктів (по 9 для кожної риси) і має на меті оцінити Темну тріаду більш комплексно. Перевагою цього діагностичного інструменту є те, що авторам вдалося виокремити показники кожної з рис, чим емпірично підтвердити єдність відмінностей. Він продемонстрував сильніші кореляції з окремими показниками Темної тріади, ніж DD, а також хорошу внутрішню узгодженість.

Також нещодавно вийшов опитувальник SD4, який перетворює Темну тріаду в Темну тетраду, додаючи до трьох рис ще побутовий садизм.

Проте, незважаючи на широкий спектр діагностичних інструментів дослідження як компонентів Темної тріади, так і конструкту загалом, варто зазначити, що всі вони мають певні ключові методологічні проблеми та обмеження, які лежать в основі їх розробки.

По-перше, великою проблемою є питання соціальної бажаності – більшість інструментів базуються на самооцінюванні, що може призводити до викривлення відповідей, особливо серед респондентів із високим рівнем нарцисизму або макіавеллізму. По-друге, важливу роль відіграє аспект культурних особливостей – більшість наявних шкал розроблені в західному культурному контексті, що потребує адаптації та перевірки їхньої валідності в українськомовних вибірках. По-третє, у всіх опитувальниках наявна обмеженість поведінкової оцінки – вони здебільшого вимірюють диспозиційні (стійкі) риси, тоді як ситуаційні аспекти (наприклад, маніпуляція в конкретному контексті) залишаються недостатньо дослідженими.

Ураховуючи ці проблеми та обмеження, можна запропонувати такі варіанти їх вирішення.

Для подолання соціальної бажаності (особливо враховуючи чутливість теми дослідження) варто розробляти та впроваджувати комп'ютеризовані анонімні опитувальники, які створять відчуття «безпечного місця» й допоможуть респонденту більш чесно відповідати на питання. Звісно, якщо в респондента високі рівні макіавеллізму чи нарцисизму, вказаний метод не може дати гарантії, що особа не використає опитувальник як ще один варіант маніпуляції. Тож можна додатково використовувати певні імпліцитні методи, які дадуть змогу оцінити неусвідомлені установки респондента щодо маніпулятивності, нарцисизму та психопатії.

Також варто приділити увагу при розробці опитувальників спеціальним прийомам для мінімізації ефекту соціальної бажаності: використання дублювальних питань, які схожі по суті, але мають різне формулювання; метод вимушеного вибору – коли респондент має зробити вибір між двома твердженнями, різними за вагомістю, значущістю того чи іншого прояву психічної властивості. Ще одним з методів подолання соціальної бажаності є використання сторонньої оцінки, коли до оцінювання респондента залучають експертів – близьких людей або колег (peer-ratings).

Щодо вирішення проблеми культурних відмінностей, то тут шлях, на нашу думку, лежить у площині якісної адаптації наявних методик відповідно до українських культурних особливостей за допомогою зворотного перекладу та експертного оцінювання.

Як вирішення питання диспозиційності можна розглядати такі інструменти: використання симуляцій та/або запровадження тестових завдань, які враховують різні контексти поведінки, наприклад, робоче середовище, міжособистісна взаємодія, конкурентна ситуація та ін., також можна розглядати збір даних із соціальних мереж або цифрових слідів респондентів, що може дати змогу оцінити їхню комунікативну стратегію.

Висновки

В українському суспільстві, що проходить через численні виклики, включно з політичними змінами, економічною нестабільністю та військовими конфліктами, розкриття змісту особистісних рис, пов'язаних із маніпуляцією, домінуванням та антисоціальною поведінкою, є критично важливим. Це сприяє розробці ефективних стратегій управління соціальними процесами та підвищенню рівня психологічної безпеки. Вивчення проявів Темної тріади в організаціях дає змогу розробити ефективні підходи до управління персоналом, уникати токсичного лідерства, конфліктів і маніпулятивних стратегій. Це особливо актуально для бізнесу, політики й державного управління.

З наукового боку, дослідження Темної тріади створює перспективи для міждисциплінарного підходу, інтеграції українських учених у міжнародний науковий простір та участі в глобальних дослідницьких проєктах. Адаптація та валідація наявних методик для вимірювання рис Темної тріади в українському культурному контексті є важливим завданням, виконання якого дає змогу більш точно діагностувати девіантну поведінку та розробляти ефективні консультативні й корекційні стратегії в психологічній допомозі особистості.

Література:

1. Новицька І. В. Вплив «темної тріади» особистісних властивостей на формування упередженості у суб'єкта спілкування. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2014. № 1 (7). С. 69–72.
2. Пилат Н. І., Сенік О. М., Кривенко І. С. Українськомовна адаптація короткої версії опитувальника особистісного нарцисизму (NPI-16): аналіз психометричних показників. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2021. № 48 (51). С. 76–89.
3. Чаплак Я. В., Чуйко Г. В., Зварич І. М. Темна тріада: суть, контент, специфіка. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 3 (31). С. 1390–1402.
4. Christie R., Geis, F. L. *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press, 1970. 430 p.
5. Hare, R. D., Neumann C. S. (2005). The PCL-R assessment of psychopathy: Development, structural properties, and new directions. *Handbook of psychopathy* / In C. J. Patrick (Ed.). New York, NY: Guilford Press, 2005. P. 58–88.
6. Jones D. N., Paulhus D. L. *Machiavellianism. Handbook of individual differences in social behavior*. New York, NY, US: Guilford Press, 2009. P. 93–108.
7. Jones D. N., Paulhus D. L. Introducing the Short Dark Triad (SD3): A Brief Measure of Dark Personality Traits. *Assessment*, 2014. 21(1). P. 28–41.
8. Paulhus D. L., Williams K. M. The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 2002. 36(6). P. 556–563.
9. Williams K., Nathanson C., Paulhus D.. Structure and validity of the self-report psychopathy Scale-III in normal populations. Poster presented at the 111th annual convention of the American Psychological Association. Toronto, Canada, 2003. 13 p.